

Koliek, altijd spoed

Een groot deel van de spoedvisites voor een paardenarts gaat naar een paard met koliek. Koliek komt vrij veel voor en is altijd reden voor spoed. Aan de buitenkant is namelijk lang niet altijd te zien of het gaat om een vrij onschuldige krampkoliek of een levensbedreigende liggingsverandering van de darmen.

ERICA VAN DEN BROEK, dierenarts bij Paardendokters in Zwaanshoek en
DANSE SONNEVELD, dierenarts bij de faculteit Diergeneeskunde, Dept. Gezondheidszorg Paard

Een paard met koliek heeft vaak weinig of geen eetlust, en kan schrapen, naar de buik kijken en/of trappen, in de plashouding gaan staan, liggen, rollen, zich laten vallen en zweten. Soms wil een paard juist alleen maar lopen of rennen. Een eigenaar herkent het afwijkende gedrag vaak snel en zal met spoed een dierenarts laten komen. Tot de dierenarts er is, is het goed om te zorgen dat het paard zichzelf niet kan verwonden. Vaak is het verstandig om het paard in een paddock of bak te zetten. Soms kan een stukje stappen even verlichting geven. Eindeloos rondwandelen in de hoop dat de koliek overgaat is echter niet goed. Dit put het paard alleen maar uit en kost kostbare tijd als de koliek behandeld moet worden door te opereren. Als de dierenarts bij het paard komt, zal

deze de eigenaar vragen stellen over hoe lang het paard al koliek heeft, of er iets is veranderd in de voeding, beweging of huisvesting en of het dier al vaker koliek heeft gehad. Of een paard heeft gemest zegt niet heel veel. De mest die eruit komt zit in het laatste stukje darm, terwijl de problemen in de vele meters darm ervoor kunnen zitten. Wat wel veel kan vertellen is hoe de mest eruit ziet. Is er diarree of juist heel droge, harde mest?

Symptomen

Vervolgens wordt het paard onderzocht. De hartslag geeft veel informatie, hoe hoger, hoe ernstiger de koliek meestal is. Hierbij moet ook gekeken worden naar het ras, de leeftijd en de omstandigheden. Een jong dier dat niet veel gewend is, kan een

beoordeeld. Veel of weinig, waterig of juist gassig? Ten slotte kan door middel van rectaal onderzoek informatie worden verkregen over de mogelijke oorzaak van de koliek. Dit is echter wel een risicovol onderzoek, zowel voor de dierenarts als voor het paard. Het wordt daarom niet altijd standaard bij het eerste bezoek gedaan. Hierbij is ook de ernst van de symptomen en de mogelijkheden om veilig een rectaal onderzoek te doen van belang in de afweging. Als een paard echter na een eerste behandeling weer kolieksymptomen vertoont, dan zal een rectaal onderzoek wel gedaan worden, mits dit veilig kan plaatsvinden. In ernstige gevallen kan ook met een slang via de neus naar de maag gecontroleerd worden of er sprake is van reflux. Hierbij staat er teveel maagsap in de maag. Een

Koliek: geen tijd om na te denken

verhoogde hartslag hebben omdat het angstig is bijvoorbeeld. En koudbloedrassen staan erom bekend minder pijnsignalen af te geven dan volbloeden. De ademhaling kan verhoogd zijn door de pijn. Ook de temperatuur kan iets verhoogd zijn door pijn, maar soms is er sprake van echte koorts. De slijmvliezen worden bekeken om tekenen van shock en uitdroging te detecteren. Ook worden de darmgeluiden

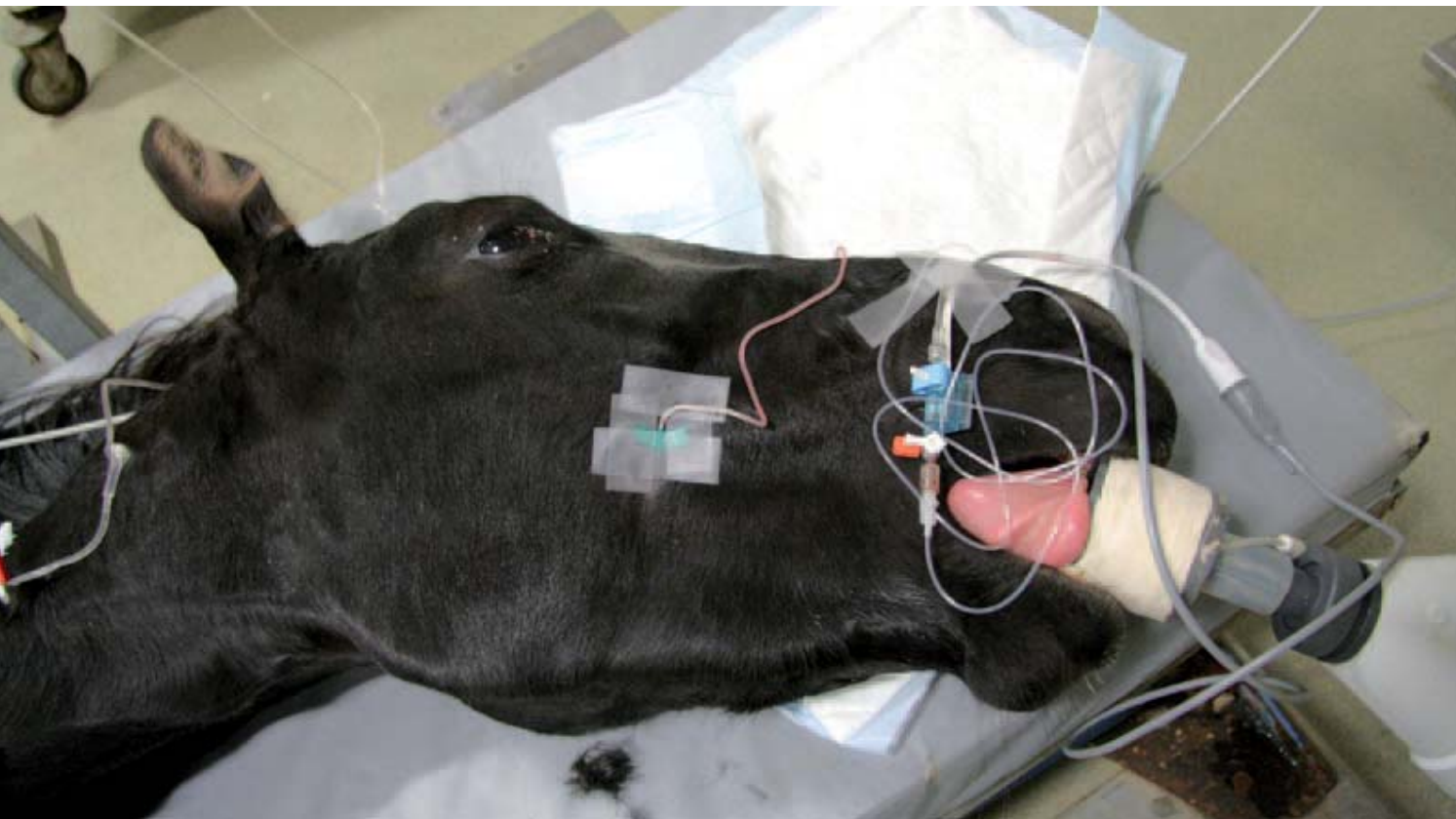
tekenen dat de afvoer ervan verstoord is. Als dit te lang doorgaat, kan de maag zelfs scheuren. De inhoud van de maag is vrij klein, ongeveer 13-15 liter voor een warmbloedpaard. Een gescheurde maag leidt onherroepelijk tot de dood. Dit onderzoek kan dus soms van levensbelang zijn.

Soms is een operatie nodig, bijvoorbeeld als een darmdeel verplaatst is en niet zelf terug op de goede plek kan komen.

FOTO: MAURITS BOSGOED

Koliek

Koliek is een heel grote verzameling van aandoeningen van het maagdarmkanaal van het paard. Soms vrij onschuldig en soms levensbedreigend. In ieder geval is het altijd spoed. Bij een koliek die mogelijk een operatie nodig heeft is de tijd tussen ontstaan van de koliek en opereren een belangrijke factor in de grootte van de slagingskans. Snel handelen kan dan het verschil maken tussen leven of dood. Sta dus al eens stil bij de kosten die een koliektoperatie met zich mee brengt, op het moment dat deze keuze gemaakt moet worden is er geen tijd om rustig na te denken.

Behandeling

Als de afwijkingen in het lichamelijk onderzoek niet te ernstig zijn, zal eerst geprobeerd worden met een darmontspanner en eventueel een pijnstillers de klachten te verhelpen. Als er nog geen diagnose is gesteld door middel van rectaal onderzoek, zal de dierenarts geen sterke pijnstillers geven, dit kan namelijk de koliekverschijnselen onderdrukken. Ondertussen kan de situatie van het paard toch hard achteruit gaan. Door de pijnstillers kan dan te laat worden geconstateerd dat het paard de koliek niet zelf kan oplossen en bijvoorbeeld met spoed geopereerd moet worden. Het paard zal tijdelijk niet mogen eten en soms wat extra beweging moeten krijgen. In bepaalde gevallen, zoals een verstopping of erg veel gas, kan het paard ook gelaxeerd worden.

Als de afwijkingen van het lichamelijk onderzoek wel ernstig zijn of als de medicijnen niet helpen, of het paard krijgt al snel opnieuw koliek, kan een dierenarts ervoor kiezen het paard door te verwijzen naar een tweedelijns kliniek. Hier kan meer onderzoek gedaan worden, zoals

bloedonderzoek, buikecho en afnemen van buikvocht. Deze onderzoeken kunnen helpen met het maken van de beslissing te opereren (direct), dit is belangrijk te weten omdat elke narcose voor een paard risico's met zich mee brengt. Als uit deze onder-

Besteed vóór de operatie al aandacht aan de revalidatie

zoeken blijkt dat een infuus of operatie nodig is, kan dit direct geregeld worden. Na een operatie wordt het paard opgevangen op de intensive care en krijgt het uitgebreide zorg, hij/zij wordt dag en nacht in

de gaten gehouden en krijgt ondersteuning met medicatie en vaak ook continu infuus.

Soms een operatie

Een operatie is bijvoorbeeld nodig als een darmdeel verplaatst is en niet zelf terug op de goede plek kan komen. Als een darmdeel wordt afgeklemd is er geen tijd te verliezen en moet een operatie zo snel mogelijk plaatsvinden. Een darmdeel dat te lang wordt afgekneld krijgt geen zuurstof meer en zal uiteindelijk afsterven. De gifstoffen die hierbij vrijkomen, kunnen snel leiden tot shock en sterfte. Ook als het paard niet of maar voor korte tijd reageert op darmontspanners/pijnstillers en een oorzaak nog niet gevonden is, kan gekozen worden middels een operatie de oorzaak van de koliek te vinden en indien mogelijk, te verhelpen.

Vaak wordt pas tijdens de operatie precies duidelijk wat er aan de hand is en wat de toestand van de darm is. Een te lang afgeknelde darm zal verwijderd moeten worden. Hoe meer lengte van een darm verwijderd moet worden, hoe slechter de kans op herstel is. Soms hoeft een darm alleen maar op de goede plek te worden gelegd, dit heeft een veel grotere kans op herstel. Over het algemeen genomen is de kans op een goed herstel na een koliekoperatie ongeveer 60 procent, maar dit is sterk afhankelijk van de oorzaak. De kosten voor een operatie bedragen al snel 3.000 tot 4.000 euro. Op het moment dat er complicaties tijdens de operatie, recovery (het opstaan na de narcose) of in de intensive-careperiode ontstaan, kan dit bedrag nog fors oplopen. Het is verstandig hierover na te denken en eventueel een verzekering hiervoor af te sluiten.

De revalidatie

Op het moment dat een keuze gemaakt moet worden of het paard wel of niet geopereerd gaat worden, is het goed om ook al even stil te staan bij de revalidatie. De eerste twee maanden na de operatie mag het paard nog maar zeer beperkt bewegen (boxrust, stappen aan de hand en later eventueel een klein stukje weide of paddock) en voor het paard weer volledig terug is op het oude niveau gaat vaak een half jaar voorbij. Op het moment dat er complicaties ontstaan zijn kan dit langer duren. §

De hartslag geeft veel informatie, hoe hoger, hoe ernstiger de koliek meestal is.

FOTO: DANSE SONNEVELD

